

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самко А.М.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
м. Київ, Україна

Розвиток інноваційних процесів у сфері освіти та суспільства вимагає формування та підготовки нового типу фахівців. У цьому контексті однією з ключових вимог до сучасного викладача закладу вищої освіти є постійне професійне та педагогічне вдосконалення. Це є необхідним у зв'язку зі швидкими змінами, які відбуваються у сучасному суспільстві, стрімким розвитком освіти та необхідністю постійного самовдосконалення та професійної самореалізації. У процесі перетворень у сфері вищої освіти формується новий тип викладача, спрямований на безперервне підвищення професійного рівня та самовдосконалення з метою максимально повної реалізації себе як фахівця.

У сучасних умовах вимагається наявність компетентної особистості, яка має здатність до саморозвитку, самоосвіти, самовдосконалення та самореалізації як в особистому, так і в професійному житті. Все це наголошує на актуальності проблеми самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників ЗВО.

За визначенням енциклопедії освіти [2, с. 798], самоосвіта – це «самостійна пізнавальна діяльність людини, спрямована на досягнення певних особистісно значущих освітніх цілей: задоволення загальнокультурних запитів, пізнавальних інтересів у будь-якій сфері діяльності, підвищення професійної кваліфікації тощо».

Самоосвіта розглядається як процес самостійної та пізнавальної свідомої діяльності фахівця. Вона визначає потреби, мотиви, що мотивують викладачів навчатися самостійно, та відображає сфери, джерела, результати, організацію, особистий план дій самоосвіти та використання інформаційних технологій та Інтернету, які відіграють значну роль у ефективній самоосвітній діяльності викладача ЗВО.

Сучасні дослідники визначають самоосвітню діяльність як механізм розвитку особистості. Н. Бухлова [1, с. 32-33] вкладає у зміст самоосвітньої діяльності викладача сукупність взаємопов'язаних «само»: самооцінка, самооблік, самовизначення, самоорганізація, самореалізація, самокритичність, самоконтроль, саморозвиток. М. Солдатенко [4, с. 7] самоосвітню діяльність розглядає як процес життєвого забезпечення неперервності освіти, перманентного підвищення кваліфікації, перекваліфікації, а також задоволення широких пізнавальних потреб кожної людини.

Потрібно зазначити, що для самоосвітньої діяльності викладача ЗВО характерно: аналізувати інформацію; застосовувати критичне мислення в умовах швидкозмінного світу для досягнення професійних цілей; цифрову грамотність та інформаційну культуру; самопізнання та самоаналіз переваг і недоліків власної діяльності, адекватність знань для вирішення актуальних проблем; планувати самоосвіту з урахуванням ситуації, можливостей та потреб; досягати результатів самоосвіти, представляти їх та обґрунтовувати; взаємодіяти з колегами та поважати думку інших; почуття відповідальності; стійкість процесу самоосвіти незважаючи на коливання і труднощі; розуміння необхідності самоосвіти для професійного зростання.

Науковці [3] зазначають, що самоосвіта виступає пріоритетною формою розвитку професійної компетентності викладача, а організація самоосвітньої діяльності – пріоритетною формою управління саморозвитком професійної компетентності. Завдяки ефективній організації самоосвітньої діяльності, професійна компетентність викладача ЗВО постійно вдосконалюється, що призводить до формування його авторитету в освітньому середовищі.

Заклади вищої освіти повинні виконувати ряд інтеграційних функцій, що стосуються цілей і засобів самоосвітньої діяльності викладачів; сприяти тому, щоб викладач міг відповідати актуальним вимогам освітньої діяльності та досягати вагомих результатів, не відмовляючись від своєї власної самоосвітньої траєкторії.

У цьому контексті науковці [3, с. 143] виокремлюють такі принципи організації самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників ЗВО:

Назва принципу	Зміст принципу
<i>науковості</i>	передбачає опору на теоретичні основи професійної діяльності
<i>практичної спрямованості</i>	покликаний реалізувати зв'язок самоосвіти з професійною діяльністю
<i>особистісно-індивідуального підходу</i>	пов'язаний з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб, наявного рівня професійної компетентності, життєвого та соціального досвіду
<i>самостійності</i> <i>добровільності</i>	<i>та</i> відображає ступінь усвідомленості викладачем необхідності самоосвітньої діяльності
<i>комплексності</i>	передбачає інтеграцію різних наукових галузей (педагогіки, психології, методики викладання тощо)
<i>соціальної детермінації</i>	вимагає врахування соціальних завдань суспільства, державної політики в галузі освіти
<i>гуманізації</i>	передбачає повагу до людини та довіру до неї
<i>мотиваційної спрямованості</i>	передбачає використання різних видів стимулювання та заохочення самоосвітньої діяльності
<i>цілеспрямованості</i>	визначає реальні цілі самоосвіти та шляхи здійснення
<i>перспективності</i>	має забезпечувати безперервність процесу самоосвіти
<i>оптимальності</i>	має забезпечувати раціональність організації самоосвітньої діяльності викладача та раціональність і оптимальність управління нею
<i>систематичності</i> <i>наступності</i> <i>актуальності, гласності</i>	<i>та й</i> передбачає послідовне ускладнення змісту і форм діяльності вказує на необхідності актуальних знань,

наочності
самоосвіти

результатів відкритості та доступності результатів самоосвітньої діяльності та вмінні їх якісно представляти

Упорядковано автором на основі джерела [3]

Підсумовуючи, зазначимо, що описані принципи відображають важливі аспекти організації самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників ЗВО та сприяють їх ефективному професійному розвитку. Такі принципи допомагають забезпечити наукову та теоретичну базу самоосвітньої діяльності, підкреслюють значення практичної спрямованості та зв'язку з професійною практикою. Використання цих принципів сприяє успішному саморозвитку викладачів ЗВО та покращують якість їх професійної діяльності.

Література:

1. Бухлова Н.В. *Організація освітньої діяльності*. Харків: Основа, 2003. 64 с.
2. *Енциклопедія освіти* / Акад. пед. наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Онаць О.М., Топузов М. О. Управління самоосвітою вчителя як пріоритетною формою саморозвитку професійної компетентності в опорному закладі освіти. *Вісник післядипломної освіти*. Серія «Педагогічні науки». 2019. Вип. 9 (38), С. 133-153.
4. Солдатенко М.М. *Методика і техніка професійного самовдосконалення вчителя: методичні рекомендації*. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 55 с.